Ministerie van Justitie en Veiligheid

Minister van Asiel en Migratie

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Beslisnota bij Kamerbrief inzake uitvoering motie Ceder inzake onderzoek naar vrijwillige terugkeer

Datum
7 april 2026

Onze referentie
7476377

Bijlage(n)
0

1. Aanleiding

Op 31 maart jl. is een door de leden Ceder (CU) en Dierderik van Dijk (SGP) ingediende motie[1] aangenomen. Naar aanleiding van deze motie is bijgaande Kamerbrief opgesteld.

2. Geadviseerd besluit

Ik vraag u in te stemmen met versturing van de bijgaande brief aan de Tweede Kamer, waarmee de motie wordt afgedaan.

3. Kernpunten

- De motie vraagt de regering om, in het kader van de uitwerking en implementatie van het Europees Migratiepact, te onderzoeken op welke wijze vrijwillige terugkeer ten aanzien van alle vormen van verschillende verblijfstitels verder gestimuleerd kan worden en daarbij expliciet in te gaan op de voorwaarden waaronder financiële prikkels een effectieve en verantwoorde bijdrage kunnen leveren.
- Naar de huidige en eerdere vormen van terugkeer- en herintegratieondersteuning zijn reeds meerdere onderzoeken gedaan. Uit deze onderzoeken komt in zijn algemeenheid naar voren dat voor personen die vrijwillig willen terugkeren met name de (veiligheids)situatie en de socio-economische omstandigheden in het land van herkomst van belang zijn.
- De geboden herintegratieondersteuning draagt (in beperkte mate) bij aan de beslissing om terug te keren naar het land van herkomst.
- Om dat het stimuleren van vrijwillige terugkeer een prioriteit is, is het Europees Migratie Netwerk (EMN) gevraagd een vergelijkend onderzoek te doen naar de ondersteuning vanuit andere EU-lidstaten.
- Binnen dit onderzoek wordt EU-breed uitgevraagd wat andere lidstaten doen, waarom en voor wie. Bedoeling van het onderzoek is om op basis van de uitkomsten het Nederlandse beleid te verbeteren.
- Voorgesteld wordt om de eerst de resultaten van dit onderzoek af te wachten. Mocht hieruit onvoldoende informatie naar voren komen dan kan eventueel vervolgonderzoek worden gedaan.

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2025–2026, 36 871, nr. 67

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
7 april 2026

Onze referentie
7476377

4. Toelichting

Naar aanleiding van het wetgevingsdebat over de wet tweestatusstelsel en de asielnoodmaatregelenwet is door de leden Ceder en Diederik van Dijk een motie ingediend om onderzoek te doen naar het stimuleren van vrijwillige terugkeer.

Het stimuleren van vrijwillige terugkeer is reeds een groot aantal jaren een beleidsprioriteit. Reeds sinds 1991 wordt ondersteuning geboden bij terugkeer via het zogeheten REAN-programma[2] dat wordt uitgevoerd door de Internationale Organisatie voor Migratie. In de decennia daarna kent Nederland ook verschillende programma's met het oog op de herintegratie in het land van herkomst. Met het zogeheten project Terugkeer en de oprichting van de Dienst Terugkeer en Vertrek is deze vorm van ondersteuning structureel geworden. Onder het project Terugkeer ging het om een financiële bijdragen van € 1750 per persoon. Later is ook in natura ondersteuning geboden, bijvoorbeeld in de vorm van het aanleren van (beroeps)vaardigheden of het aankopen van spullen en materialen die in het land van herkomst konden worden gebruikt. De uitvoering van de herintegratieondersteuning wordt naast IOM ook door verschillende ngo's gedaan.

Ook nu is de inzet om personen zoveel mogelijk te stimuleren om Nederland vrijwillig te laten verlaten. Vrijwillige terugkeer is eenvoudig te organiseren en inzet van bijvoorbeeld politie en KMar of van vreemdelingenbewaring zijn in de meeste gevallen niet nodig. Voor personen die nog in afwachting zijn van een besluit op hun asielaanvraag voorkomt vrijwillige terugkeer ook dure procedures bij de IND en de rechtbanken. Vrijwillige terugkeer is hierdoor vele malen goedkoper dan gedwongen terugkeer. Omdat ook bij gedwongen terugkeer medewerking van de betrokkene of de autoriteiten van het land van herkomst van belang is kan ook bij gedwongen terugkeer ondersteuning worden geboden. In de huidige ondersteuning voor terugkeer en herintegratie wordt aangesloten bij de ondersteuning zoals deze door Frontex binnen het European Reintegration Program (EURP) wordt geboden. Daarin wordt het een belangrijk deel van de herintegratieondersteuning in natura geboden.

Naar de werking van bovengenoemde ondersteuning zijn de afgelopen jaren meerdere onderzoeken uitgevoerd onder andere door de Universiteit van Leiden, het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatie Centrum (WODC), het Europees Migratie Netwerk (EMN) en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM).

Uit deze verschillende onderzoeken komt naar voren dat de inzet op terugkeer- en herintegratieondersteuning een positief effect heeft op de terugkeer, maar dat dit effect beperkt is. Zo blijkt dat voor veel vreemdelingen geldt dat het aan financiële middelen ontbreekt om de terugkeer te realiseren. Ook het geven van goede en zo volledig mogelijke informatie of het geven van logistieke en juridische ondersteuning of het bieden van verblijf werken positief. Uit de onderzoeken blijkt echter ook dat voor de vreemdeling de (veiligheids)situatie en de socio-economische mogelijkheden belangrijkere redenen zijn om terug te keren naar het land van herkomst.

Omdat het stimuleren van vrijwillige terugkeer een belangrijke beleidsprioriteit is, wordt constant gekeken welke instrumenten hiervoor nog kunnen worden ingezet. Hierbij wordt ook gekeken naar hoe andere EU-lidstaten dit doen. In dat kader is

[2] Return and Emigration Assistance from the Netherlands

er reeds, op verzoek van Nederland, een onderzoek gestart door het Europees Migratie Netwerk (EMN). In dat onderzoek wordt in kaart gebracht wat andere lidstaten doen en waarom er gekozen is voor een bepaald instrument en voor wie met de bedoeling om daar lessen uit te trekken voor Nederland. Vanwege de breedte van het onderzoek sluit dit onderzoek aan bij het verzoek van de Tweede Kamer. De uitkomsten van dit onderzoek worden in de loop van 2027 verwacht. Voorgesteld wordt om deze uitkomsten af te wachten. Mocht het nodig zijn dan kan daarna eventueel vervolgonderzoek worden opgestart.

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
7 april 2026

Onze referentie
7476377

4.1. Politieke context
Terugkeer is een belangrijke beleidsprioriteit, zowel voor het Kabinet als voor de Tweede Kamer. Personen die geen recht meer hebben op verblijf moeten Nederland verlaten. Een van de instrumenten daarvoor is het stimuleren van vrijwillige terugkeer.

4.2. Communicatie
Met bijgaande brief wordt de motie van de leden Ceder en Dierderik van Dijk afgedaan. In de loop van 2027 kan worden gecommuniceerd over de uitkomsten van het hierboven vermelde EMN-onderzoek.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1. Toelichting
De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.